

MOTIVÁCIA ÚČASTI DOSPELÝCH V ĎALŠOM VZDELÁVANÍ

Ing. Miroslav Babinský a PhDr. Jarmila Uhrová, PhD.

Úvod

Pojmu „motivácia“ nie je prisudzovaný v psychológii celkom jednotný význam. Všeobecne možno povedať, že pojem **motivácia** vysvetľuje psychologické dôvody správania, jeho subjektívny význam a pozorovanú variabilitu správania, teda prečo sa rôzni ľudia orientujú na rôzne ciele. Niektoré z týchto charakteristík však nemožno celkom spoľahlivo odlíšiť od účinkov učenia sa (napr. spomenutú variabilitu správania), lebo rôzni ľudia sa v rovnakej situácii správajú rôzne, podľa toho ako sa v nej naučili dosahovať ciele (Nákonečný, 1996, s. 12).

K. B. Madsen (1979, s. 122) charakterizuje motiváciu ako “Súhrn vnútorných i vonkajších faktorov, ktoré:

- a) vzbudzujú, aktivujú, dodávajú energiu ľudskému konaniu a prežívaniu;
- b) zamerajú prežívanie a konanie určitým smerom;
- c) riadia jeho priebeh, spôsob dosahovania výsledkov;
- d) ovplyvňujú tiež spôsob reagovania jedinca na svoje prežívanie a konanie, jeho vzťahy k ostatným ľuďom a ku svetu.“

K motivačným komponentom ľudskej psychiky patria **potreby a záujmy**. Záujem možno charakterizovať ako špecifickú zameranosť osobnosti, sústredenú pozornosť na určitú vec, činnosť. Eysenck charakterizuje záujem ako postoj, či už k viacerým objektom atraktívnym pre subjekt, alebo k jednému objektu, predmetu záujmu (R. B. Cattell). Niektorí autori (napr. D. E. Berlyne) zahŕňajú do záujmu všetky formy motivácie, pričom osobnosť charakterizujú ako rad dominujúcich a im podriadených záujmov a s nimi spätých mechanizmov, ktoré motivujú organizmus. Záujem sa prejavuje v **pozornosti, v myšlienkach, úmysloch, potrebách, túžbach, praniach, vôli**.

Potreba vyvoláva pranie nejakým spôsobom použiť predmet záujmu – napríklad sa s ním zoznámiť. Záujem je prejavom zameranosti človeka, ktorý sa prejavuje v tom, že si uvedomuje význam a emocionálnu príťažlivosť predmetu svojho záujmu. V subjektívnom prežívaní sa záujmy spájajú

s kladnými emóciami, ktoré vyvolávajú tendenciu dôkladnejšie poznať predmety alebo javy. Záujem nie je pritom priamym ukazovateľom potrieb, hoci na ktorejkoľvek potrebe možno rozvíjať rozmanité záujmy. Ak sa záujmy systematicky transformujú do konania človeka ako **priania, túžby, ideály a záľuby**, môžu sa stať sekundárnymi potrebami. Sú motivačno-aktívnym činiteľom, charakterizujú zameranosť človeka, jeho rozvoj, zdokonaľovanie vedomostí, zručností a návykov. Zrealizované formou aktívneho odpočinku, hry a zábavy často plnia funkciu relaxácie, uvoľnenia (Ďurič a kol., 1997, s. 434-435).

Motivácia je aj túžba dosiahnuť cieľ, čo býva spojené s vynakladaním úsillia. Študenti, ktorí sú motivovaní, majú väčšiu túžbu úspešne realizovať svoje štúdium a splniť požiadavky daného kurzu. Motivácia môže byť **pozitívna**, ale aj **negatívna**. Pozitívnu motiváciu možno charakterizovať ako reakciu, ktorá zahŕňa radosť a optimizmus v činnosti, do ktorej je jedinec zapojený. Negatívna motivácia zahŕňa vykonávanie úloh, pretože opak by mal za následok nežiaduce dôsledky, napr. nezískanie osvedčenia. Obe motivácie, pozitívna aj negatívna sú užitočné. Niekedy študenti potrebujú hľadať alebo opäť získať motiváciu, lebo ju „stratili“.

Dôvody straty motivácie

Najšeobecnejšie dôvody straty motivácie môžu byť nasledovné:

- jednorázová zmena alebo nazhromaždené zmeny,
- negatívna skúsenosť alebo niekoľko negatívnych skúseností.

Špecifické faktory, ktoré môžu prispievať k strate motivácie pri štúdiu:

- zlá známka alebo nižšie hodnotenie,
- zaostávanie v štúdiu,
- zodpovednosti iné než štúdium, ktoré majú prioritu, štúdium sa stáva bezvýznamným vzhľadom na krátkodobé alebo dlhodobé ciele,
- nezhoda medzi vedomosťami / znalosťami, presvedčeniami alebo záujmami, ktoré študent má, a myšlienkami, s ktorými prichádza do kontaktu počas štúdia,
- neprimeraná / nezvládnuteľná obtiažnosť študijného obsahu.

Hľadanie motivácie

Tak, ako možno „stratiť“ motiváciu, tak možno motiváciu aj „nájsť“. Spojovacím článkom medzi strácaním motivácie a jej hľadaním je skúmanie toho, aký dôležitý je cieľ, o ktorý sa snažíme. Svojim študentom University

of South Australia (<http://www.unisanet.unisa.edu.au/motivation/>) odporúča nasledovných 8 krokov:

- 1) Nájsť si čas a náladu na skúmanie dôležitosti motivácie.
- 2) Pracovať na sebe. Uvedomiť si, že strata motivácie je skúsenosť, ktorá môže ovplyvniť myšlienky, pocity a fyzické možnosti.
- 3) Zamerať sa na dosiahnutie cieľov. Rozhodnúť sa, ktoré ciele sú najdôležitejšie.
- 4) Zvýšiť prioritu štúdia. Vytvoriť si študijný plán, ktorý zahrňuje ciele, časový harmonogram a nezabudnúť na sebaodmeňovanie.
- 5) Uznanie vlastných úspechov môže byť kľúčovým faktorom v hľadaní motivácie. Využívať dobré pocity pri štúdiu.
- 6) Staráť sa o svoje zdravie. Fyzická pohoda je dôležitá.
- 7) Vizualizácia situácie a kontextu, v ktorom sa úspešne dosiahli ciele, je efektívnou motivačnou silou.
- 8) Budovať na poznatkoch o sebe samom. Kontrolovať a monitorovať vlastné hľadanie motivácie.

Motivácia a sebvzdelávanie

Rozmýšľať o svojich dlhodobých cieľoch, zostať motivovaný udržiavaním svojho záujmu o štúdium, sledovať aktuálne dianie dotýkajúce sa danej oblasti (televízia, články). To sú zásady, ktoré podporujú udržanie motivácie nielen počas štúdia, ale napomáhajú prerastaniu záujmu o štúdium a jeho predmet do potreby sa ním zaoberať. Ak si jednotliviec interiorizuje samotné vzdelávanie ako záujem a potrebu, hovoríme o sebvzdelávaní. Pokiaľ v minulosti sa pod sebvzdelávaním rozumelo predovšetkým získanie vedomosti na úrovni akademického titulu v mimoškolskom prostredí (Mendlejev – samoučka), je v súčasnosti chápané sebvzdelávanie ako súčasť celého života (európska definícia informálneho = neinštitucionálneho vzdelávania).

Sebvzdelávanie je vzdelávanie, v ktorom si jedinec prevažne sám stanovuje ciele, vyberá učivo, volí metódy, motivuje sám seba, riadi a kontroluje svoje učenie, hodnotí kvalitu svojho učenia a prijíma ďalšie rozhodnutia (Průcha et al., s. 197). Formy a metódy sebvzdelávania závisia na osobnosti jedinca (vek, životné skúsenosti, vytrvalosť, sebapoňatie, sebarealizácia), na vytýčených cieľoch a podmienkach, v ktorých jedinec žije, dostupnosti študijnej literatúry a pomôckach, legislatíve, atď.

Predpoklady pre sebvýchovu a sebvzdelávanie v dospelosti sa vytvárajú v priebehu celého života motiváciami k učeniu. Vlastné učenie umožňuje človeku zlepšovať svoju orientáciu v živote, vo svete a spoločnosti a aktívne sa uplatňovať v spoločenskej praxi. Zdrojom podnetov sebvý-

chovy a sebazvedelávania sú dialektické rozpory vo vnútri vlastnej osobnosti a medzi osobnosťou a vonkajším svetom, ktoré vedú ku vzniku potrieb meniť svoju osobnosť a lepšie zvládnuť životné situácie (Perhács, 2001, s. 27-33).

Sebazvedelávanie je vhodné predovšetkým pre získavanie nových vedomostí a iba v obmedzenej miere pre získavanie nových zručností. Zručnosť v procese sebazvedelávania získavame najmä na modelových situáciách (Kováč, 2005, s. 89 – 98).

Prieskum dôvodov rozhodnutia sa pre štúdium IKT na UTV STU

Štúdium na Univerzite tretieho veku (UTV) pri STU v Bratislave je trojročné (všeobecný ročník a 2 roky zvolený študijný odbor). Hlavnou formou výučby na UTV sú pravidelné prednášky (vo všeobecnom ročníku a na piatich študijných odboroch), a praktická výučba na študijných odboroch zameraných na informačno – komunikačné technológie (IKT).

V rámci nášho prieskumu sme zisťovali dôvody rozhodnutia sa pre štúdium na UTV v krátkom dotazníku uvedenom na prihláškach na štúdium odborov zameraných na IKT, a to v školskom roku 2007/2008. (Dotazník sa začal používať pri prihláškach od školského roka 2005/2006).

UTV v oblasti IKT poskytuje nasledovné štyri odbory:

- Počítače I,
- Počítače II,
- Praktické využitie počítačov,
- Internet.

„Praktické využívanie počítačov“ a „Internet“ ponúka UTV ako nadstavbové štúdium k dvojročnému študijnému odboru „Počítače“. V „Praktickom využívaní počítačov“ sa výučba realizuje formou vypracovávania tímových (počítačových) projektov podľa záujmu účastníkov, pričom okrem pravidelných hodín praktickej výučby majú účastníci k dispozícii aj určitý počet hodín konzultácií. Z celkového počtu seniorov 600 študuje v IKT odboroch jedna štvrtina (149).

Dotazník pozostával z 5 otázok. Prvé štyri otázky zisťovali, či uchádzač o štúdium na tieto odbory má skúsenosti s osobným počítačom, či má prístup na internet, či ovláda program Word a či ovláda program Excel. V týchto posledných dvoch otázkach mal respondent možnosť uviesť, či je začiatok alebo pokročilý v ovládaní týchto programov. V prvej otázke tý-

kajúcej sa skúseností s osobným počítačom respondent mal možnosť zaškrtnúť odpoveď áno alebo nie, v druhej, či má prístup na internet, boli možnosti odpovede doma, v práci alebo nemám.

Pre zisťovanie dôvodov pre štúdium bola pre nás najzaujímavejšia otázka č. 5: z akého dôvodu ste sa prihlásili na štúdium tohto odboru. Respondenti mali možnosť vybrať si z viacerých možností odpovedí na túto otázku, pričom niektorí uviedli viac dôvodov ako jeden. Výber možností bol silne ovplyvnený projektom, ktorý UTV realizovala od roku 2005 a ktorý bol zameraný na využitie IKT v zamestnaní a v podnikaní.

Možnosti na uvedenie dôvodu rozhodnutia boli nasledovné:

- a) využitie v zamestnaní,
- b) využitie v podnikaní,
- c) komunikácia s okolím,
- d) osobný záujem (sebavzdelávanie),
- e) iný dôvod (vypísať slovami).

Štatistické údaje z vyplnených dotazníkov sú nasledovných tabuľkách.

Počet účastníkov	kurz	počet respondentov	využitie v práci	využitie v podnikaní	využitie v domácnosti	komunikácia	osobný záujem (sebavzdelávanie)	iné dôvody (vypíšte slovami)
29	Počítače I	23	3	3	12	10	20	1
32	Počítače II	28	6	1	11	19	26	
20	Internet	17	2	3	8	9	15	1
68	Praktické využitie počítačov	43	15	7	18	27	36	4
149	Spolu	111	26	14	49	65	97	
	% zo spolu		23%	13%	44%	59%	87%	0%

Tab. 1. Počet odpovedí ÁNO (absolútny počet)

Počet uča- stní- kov	kurz	% res- pon- den- tov zo všet- kých štú- den- tov	využi- tie v práci	využi- tie v pod- nikaní	vyu- žitie v do- mác- nosti	ko- muni- kácia	osobn ý zá- ujem (seba- vzde- láva- nie)	iné dô- vody (vy- píšte slo- vami)
29	Počítače I	79%	13%	13%	52%	43%	87%	4%
32	Počítače II	88%	21%	4%	39%	68%	93%	0%
20	Internet	85%	12%	18%	47%	53%	88%	6%
68	Praktické využitie počítačov	63%	35%	16%	42%	63%	84%	9%
149	Celkom	74%						

Tab. 2. Relatívny počet súhlasných odpovedí k počtu respondentov v danom kurze.

Zo štatistického spracovania vyplnených dotazníkov sme urobili nasledovné závery.

Všeobecné závery:

- Z celkového počtu 149 študentov - seniorov vyplnilo dotazník 111 respondentov, čo predstavuje 74 % návratnosť.
- Priemerný počet dôvodov (z 5 možných) pre prihlásenie sa na štúdium, ktoré respondenti uviedli bol 2,28. Najviac dôvodov uviedli v kurze Praktické využívanie počítačov (2,4), najmenej v kurze Počítače I (2,09). Predpokladáme, že je to preto, že kurz praktické využívanie počítačov je zameraný na pokročilejších študentov (študujúcich IKT viac rokov), ktorí používajú počítač pre praktické účely.
- Najdôležitejší dôvod na prihlásenie sa na štúdium je osobný záujem (sebavzdelávanie) 87% a najmenej dôležitý je využívanie v podnikaní 13%.

Špecifické závery:

- Pre kurz Počítače I ako najdôležitejší dôvod pre prihlásenie sa na štúdium uviedli respondenti osobný záujem (sebavzdelávanie) 87%, druhý najdôležitejší dôvod je využívanie v domácnosti 52%, tretí dôvod je komunikácia 43% a najmenej dôležitý dôvod je využívanie v práci (13%) a využívanie v podnikaní tiež 13%.
- Pre kurz Počítače II najdôležitejší dôvod pre prihlásenie sa na štúdium je osobný záujem (sebavzdelávanie) 93%, druhý najdôležitejší dôvod je komunikácia – 68%, najmenej dôležitý dôvod je využívanie v podnikaní 4%.
- Pre kurz Internet najdôležitejší dôvod pre prihlásenie sa na štúdium je tiež osobný záujem (sebavzdelávanie) 88%, druhý najdôležitejší dôvod je komunikácia 53%, tretí dôvod je využívanie v domácnosti 47% a najmenej dôležitý dôvod je využívanie v práci 12%. Iný dôvod (bod f) pre štúdium ktorý uviedol 1 respondent je praktické využívanie internetu.
- V kurze Praktické využívanie počítačov podľa hore uvedených dôvodov v dotazníku uvedenom v prihláške na štúdium najdôležitejší dôvod je tiež osobný záujem (sebavzdelávanie) 84%, druhý najdôležitejší dôvod je komunikácia 63%, tretí dôvod je využívanie v domácnosti 42% a najmenej dôležitý dôvod je využívanie v podnikaní 16%.
- Iné dôvody pre štúdium, ktoré uviedli 4 respondenti v kurze Praktické využívanie počítačov je praktické využívanie počítača napr. pre radosť z využívania počítača a zvýšenie osobnej sebadôvery, naučiť sa viac o IKT a o novinkách, ktoré nám prináša, strata zamestnania a potreba naučiť sa ako používať počítač.

Z nášho zisťovania jednoznačne vyplýva, že ako najčastejšie uvádzaný dôvod prihlásenia sa na štúdium do týchto IKT odborov prevláda osobný záujem a potreba sebavzdelávania:

1.	osobný záujem (sebavzdelávanie)	87%
2.	komunikácia	59%
3.	využitie v domácnosti	44%
4.	využitie v práci	23%
5.	využitie v podnikaní	13%

Tab. 3. Dôvody záujmu o štúdium zoradené podľa relatívnej početnosti všetkých (149) respondentov.

Ďalšie konkrétne dôvody sme zisťovali rozhovormi s učiteľmi vyučujúcimi v kurzoch. Z ich pozorovaní vyplynuli najmä tieto dôvody:

- osobný záujem o štúdium,
- potreba sebavzdelávania,
- prístup učiteľov v kurzoch – je priateľský, trpezlivý, ale aj individuálny,
- priateľská atmosféra v kurzoch, dobre sa tam cítia v kruhu rovesníkov (seniorov),
- spoločenské kontakty,
- dobrovoľná účasť – zo záujmu o štúdium (možnosť prerušenia, odísť a zasa sa vrátiť späť),
- pocit sebauspokojenia a sebavedomia z ďalšieho vzdelávania sa a sebarealizácie aj v dôchodkovom veku,
- neskúša sa, testy a prezentácie na konci akademického roku sú dobrovoľné.

Porovnanie s predchádzajúcim prieskumom na UTV UK

Nadežda Hrapková z UTV UK uvádza, že v prieskume motivačných pohnutí k štúdiu na UTV 414 frekventantom ponúkli 7 možností motivácie. Respondenti boli motivovaní k štúdiu rôznymi motivačnými pohnutkami. Ako uvádza nasledujúca tabuľka, motivačné pohnutky k štúdiu na UTV boli nasledovné:

Motivačná kategória	počet	%
Záujem rozšíriť si vedomosti v cudzom odbore	265	64
Potreba kvalitne využívať voľný čas	187	45
Túžba študovať na VŠ	119	29
Potreba spoločenského kontaktu	114	27,5
Potreba rozšírenia vedomostí potrebných k povolaniu	86	20
Záujem rozšíriť si vedomosti vo vlastnom odbore	71	17
Snaha vyrovnať sa okoliu	19	4,6

Tab. 4. Motivačné pohnutky k štúdiu na UTV UK. Zdroj: Hrapková N. online

Pri zisťovaní osobných pocitov frekventantov štúdia UTV na otázku, ako sa frekventanti cítia, odkedy navštevujú UTV uvádza N. Hrapková nasledovné pozitívne pocity zoradené podľa početnosti: cítia sa lepšie a mladšie, sú optimistickejšie naladení, cítia sa zdravšie, menej ich trápia rodinné problémy, menej sa zaoberajú svojimi zdravotnými problémami.

Porovnaním nášho prieskumu zisťovania dôvodov štúdia na UTV STU s prieskumom motivačných pohnútok k štúdiu na UTV UK, ktorý realizovala N. Hrapková sme našli veľa spoločného. Aj u nás aj na UTV UK je najfrekvencovanejší dôvod štúdia, či motivačná pohnútkou k štúdiu záujem o štúdium, resp. osobný záujem o štúdium a záujem rozšíriť si vedomosti. Taktiež sebavzdelávanie a záujem o získavanie a rozširovanie vedomostí a túžba študovať. Veľmi dôležitá u dospelých vo vyššom veku (seniorov) je tiež potreba kvalitne či lepšie využívať voľný čas. Potreba spoločenského kontaktu je tiež veľmi významná pre seniorov v oboch prieskumoch. N. Hrapková skúmala aj osobné pocity poslucháčov UTV, t.j. že sa cítia lepšie a mladšie, sú optimistickejšie naladení a cítia sa zdravšie. Z našich prieskumov a rozhovorov tiež vyplýva, že študujúci sa dobre cítia v kruhu rovesníkov, v kurzoch je priateľská atmosféra. Štúdium im tiež poskytuje pocit sebauspokojenia a zvýšenia sebavedomia ako aj sebarealizácie aj vo vyššom veku.

Prieskum špecifických počítačových záujmov seniorov

Už druhý rok beží na STU zájmový kurz Seniori online, zameraný na osvojenie si základov práce na počítači a využívanie internetu. Kurz beží vždy v pondelok a utorok (okrem sviatkov) ako voľné stretávanie sa účastníkov pri počítačoch pripojených na internet, pričom majú možnosť konzultovať otázky a problémy s pracovníkom povereným odborným dozorom. V 4 hodinových cykloch sa preberajú témy, od úplných začiatočníkov až po pokročilých. Kurz prebieha formou názorného výkladu a individuálnymi konzultáciami. Kurz Seniori online je určený pre úplných začiatočníkov, ale aj pre pokročilých, ktorí môžu využívať internet aj bez konzultácií. O kurz je stály záujem. V roku 2006 sa ho zúčastnilo 298 a v roku 2007 211 poslucháčov.

V januári 2006 sme pripravili dotazník na skúmanie potrieb seniorov – Prieskum počítačových záujmov seniorov – ktorý bol zadávaný záujemcom o štúdium na UTV a v kurze Seniori online v roku 2006 a v rozšírenej verzii aj v roku 2007.

V anonymnom dotazníku, ktorý celkovo obsahoval 17 otázok sme sa okrem základných údajov (5 otázok) týkajúcich sa pohlavia (ste muž - žena), ste študent UTV (áno - nie), ste dôchodca, pracujúci alebo pracujúci dôchodca, najvyššie ukončené vzdelanie, vek, pýtali na to:

- či majú pravidelný prístup k počítaču (doma, v práci, na UTV, inde, nemám),

- či majú prístup na internet (áno, nie, neviem),
- či majú e-mailovú schránku (áno, nie, neviem),
- ako hodnotia svoju znalosť počítačov (žiadne znalosti, začiatočník, mierne pokročilý, expert),
- ako získali znalosti (samoštúdiom, v práci, na UTV STU, UTV UK, inde – uviesť kde a trvanie),
- či poznajú z niektorých uvedených programov s triedením poznám, viem čo robí, ovládam (Windows, Word, T 602, Excel, Internet Explorer, iné programy...),
- aký je ich vzťah k počítačom (neviem, obávam sa ich, nerozumiem im, žiadny, pracujem na nich, pozitívny, mám ich rád),
- na čo chcú využívať počítač (neviem; korešpondencia; výpočty, grafy; kartotéky, databázy; kreslenie, animácie; úprava fotiek; zábava (filmy, hudba); hry; komunikácia (internet); vzdelávanie; iné...)
- na čo chcú využívať internet (neviem; posielanie elektronickej pošty; posielanie elektronických pohľadníc; posielanie SMS; chatovanie (klebetenie); získavanie praktických informácií; sťahovanie softvéru; počúvanie rádia, sťahovanie hudby; úradné informácie; vzdelávanie; iné...),
- prečo sa zaujímajú o štúdium u nás, s uvedením hlavného dôvodu a ich ďalšie pripomienky a poznámky (ako sa o nás dozvedeli / kto im odporučil štúdium u nás a pod.) a posledná otázka sa týkala ich mena (ak chcú uviesť, alebo chcú zostať v anonymite – nevyplniť).

Z vyhodnotených dotazníkov z roku 2006 vyplýva, že v testovacom prieskume boli zapojené prevažne ženy vo vekových kategóriách nad 50 rokov, v kategóriách dôchodca, pracujúci a pracujúci dôchodca (žiadni nezamestnaní). Rozdelenie podľa veku, pohlavia, aktivity a štúdia na UTV nejaví žiadne vzájomné závislosti a preto sa môžu považovať tieto hodnoty ako nezávislé premenné (kľúčové charakteristiky). Pretože najvyššie ukončené vzdelanie nebolo povinnou položkou a bolo ho možné špecifikovať ľubovoľne, dá sa len konštatovať, že prevláda maturita. Väčšina z opýtaných má pravidelný prístup k počítaču a to väčšinou z domu. Je zaujímavé, že najhorší prístup má najmladšia veková skupina 50 - 60 roční. Rozdelenie podľa pohlavia nevykazuje rozdiely, avšak študenti UTV majú lepší prístup ako tí, ktorí nie sú študenti UTV. Študenti UTV majú aj lepší prístup k internetu. Majú aj viac nádeje mať e-mailovú adresu. Táto kategória závisí od veku priamo (nad 70 rokov nemajú), ako aj od aktivity (pracujúci majú).

Hodnotenie vlastných znalostí práce na počítači závisí ako od pohlavia, tak od účasti v UTV. Účastníci UTV si viac dôverujú a hodnotia sa ako mierne pokročilí. Nikto sa nehodnotil ako pokročilý alebo expert. Pracujúci a pracujúci dôchodcovia uvádzali ako hlavný zdroj vedomostí o počítači prácu. Závislosť miesta získavania poznatkov je však najsilnejšia na veku: do 60 rokov ľudia získali poznatky v práci, nad 70 samoštúdiom. Muži a neštudujúci na UTV na túto otázku odpovedali málo (teda veľa ich na túto otázku vôbec neodpovedalo). Priemer v poznaní vymenovaných programov hodnotených známkami 0 až 3 je skoro rovnaký pre všetky uvedené programy. Ľudia poznajú najlepšie Internet Explorer (IE) a Windows, u ktorých nikto neuviedol, že ich nepozná. Z iných programov je to len T602. Vlastné hodnotenie (ovládam) sa zlepšuje s účasťou v UTV. Aký je váš vzťah k počítačom je otázka smerovaná na vyhodnotenie po účasti (dotazovaní muži napríklad odpovedali, že nerozumejú počítačom).

V predpokladanom využívaní počítača dominuje komunikácia (internet) a vzdelávanie. Výraznejšie sa prejavuje u mužov. Zábava u študentov UTV a korešpondencia a komunikácia u zamestnaných. Vo využívaní internetu vysoko vedie získavanie praktických informácií a tiež vzdelávanie.

Diskusia, odporúčania a záver

Motivácia je aj túžba dosiahnuť cieľ, čo býva spojené s vynakladaním úsilia. Prieskumom dôvodov rozhodnutia sa pre štúdium IKT na UTV STU sme zisťovali záujmy a potreby seniorov v tejto oblasti (Hrapková sa pýtala aj na túžby). Z tohto prieskumu vyplynulo, že hlavným a najfrekvencovanejším dôvodom účasti v IKT kurzoch je **záujem o štúdium ako taký (sebvzdelávanie)**, ako aj záujem o získavanie a rozširovanie vedomostí v konkrétnom odbore, v našom prípade IKT. Z rozhovorov s poslucháčmi, ako aj z dotazníkov Prieskum počítačových záujmov seniorov, kde sme sa v otázke č. 17 konkrétne pýtali, prečo sa zaujímajú o štúdium u nás, respondenti uvádzali ako ďalšie dôvody (okrem záujmu): zvedavosť, ale aj chuť učiť sa niečo nové, pretože doba nás obklopuje stále novými informačnými technológiami; lebo ma to baví; chcem byť stále aktívna/y; ísť v súlade s dobou, vyplniť medzery vo vzdelávaní; lebo ponúkate to, čo chcem; kvalitná výučba, spôsob výučby mi veľmi vyhovuje; vyhovuje mi systém štúdia, vyučujúci a čas; dobrý prístup k študentom – seniorom; obdivujem vyučujúceho pre jeho profesionalitu a trpezlivosť; lebo nikde inde nevymysleli rýchly a efektívny spôsob výučby; pozitívna klíma, ale aj lepšie využívanie voľného času, na zvýšenie sebavedomia; aktívnou činnosťou trénovať mozgové bunky a tým aj predchádzať chorobám postihujúcich pamäť.

Cieľom našich poslucháčov bolo osvojiť si jednak základy Wordu, Excelu, ale aj internetu, naučiť sa urobiť jednoduchú prezentáciu v Power Pointe, ako aj prakticky využívať počítač. A väčšina z nich má záujem pokračovať v počítačových kurzoch aj po získaní základných znalostí a zručností na počítači, pre jeho praktické využitie. Z rozhovorov s poslucháčmi a vyučujúcimi v počítačových kurzoch vyplýva, že mnohí z nich využívajú počítač v domácnosti (väčšina poslucháčov sú ženy) napr. na vedenie domáceho účtovníctva, sledovanie spotreby energií, adresáre, zoznamy kníh, videokaziet, CD ako aj iné zoznamy či triedenie rôznych informácií, napr. z oblasti výživy majú spracované, či si spracovávajú recepty, zdravú výživu, rôzne prednášky z oblasti zdravia a poznámky kde na internete môžu nájsť podobné témy ako aj iné, pre nich zaujímavé či dôležité informácie, ktoré si môžu nájsť cez internet. To, že sa im darí aj prakticky využívať počítač a tiež internet, ich naďalej motivuje pokračovať v štúdiu a získavaní ďalších znalostí a zručností.

Rozpoznávanie motívov, ktoré vedú účastníkov ku štúdiu, nám umožňuje nielen im aktuálne vychádzať v ústrety ale aj plánovať zlepšenia. Z uvedených prieskumov a porovnaní sme vyvodili nasledovné **odporúčania**, ako máme postupovať ďalej, čo zlepšiť, aby sa udržal záujem a motivácia účastníkov na kurzoch. Tento postup pokladáme za prístup k zlepšovaniu kvality kurzov, ktorý je zameraný na potreby účastníkov, ako našich klientov.

Naďalej uplatňovať zásady vzdelávania dospelých, osobitne zamerané na študujúcich – seniorov, to znamená udržiavať záujem a motiváciu o štúdium v prístupe k študujúcim, najmä priateľským, trpezlivým ale aj individuálnym prístupom s pútavým vysvetľovaním učiva, častým opakovaním kľúčových bodov a praktickým precvičovaním nového učiva, možnosťami vždy sa opýtať vyučujúceho na to, čo študujúci neporozumeli alebo by chceli vedieť niečo viac. Zamerať sa na problematiku, o ktorú prejavia záujem, rozširovať záujem ešte sa naučiť viac, na čo slúžia aj konzultácie, ktoré sú popri kurzoch.

Odporúčame využívať spoločné projekty, vypracovávanie tímových počítačových projektov, najmä v odbore Praktické využívanie počítačov. Štujúci sami pripravujú projekty vo vybraných tematických oblastiach a majú možnosť ich prezentovať (dobrovoľne) na konci akademického roku. Vytvárať tiež možnosti pre spoločenské aktivity utvrdzujúce pocit spoločnosti účastníkov – študujúcich seniorov, ako napr. exkurzie, diskusie, besedy, spoločné posedenia.

Sme si vedomí, že sme nevyriešili všeobecný problém motivácie dospelých do vzdelávania, ale týmto príspevkom predkladáme naše metódy sledovania pohnútok, záujmov a potrieb aspoň v obmedzenej oblasti informačno – komunikačných technológií v tej najdospelejšej kategórii dospelých. Prieskumy sa realizovali počas riešenia dvoch vzdelávacích projektov. Náš návrh prieskumu špecifických počítačových potrieb seniorov sa v projekte „Susedia“ stal predlohou, pomocou ktorej sa v roku 2008 realizoval podobný prieskum vo viacerých európskych krajinách. Potreba jeho budúceho vyhodnotenia nás viedla k hlbšej teoretickej úvahe o motivácii. Radi preto privítame konfrontáciu týchto teoretických aj praktických výsledkov aj na domácej pôde.

Použitá literatúra a bibliografické odkazy

ĎURIČ L., BRATSKÁ M. a kol. *Pedagogická psychológia*. Terminologický a výkladový slovník. SPN Bratislava, 1997, 463 s.

HRAPKOVÁ, N. *Štúdium na univerzitách tretieho veku – podpora kvality života*
http://www.cdruk.sk/blade/index.php?c=296&studium_na_utv_podpora_kvality_zivota

KOVÁČ, A. Rozvoj kariéry z pohľadu profesijnej andragogiky (s. 89 –98) In: *Trendy rozvoja andragogiky a jej systemizácie*. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie „Trendy rozvoja andragogiky a jej systemizácie“, 24. 10. 2005, Bratislava, Katedra andragogiky, Filozofická fakulta Univerzity Komenského, Bratislava, 2006, 162 s.

MADSEN, K. B. *Moderní teorie motivace*. Praha, Academia, 1979, 468 s.

NÁKONEČNÝ, M. *Motivace lidského chování*, Academia, Praha, 1996, 270 s.

PERHÁCS, J. Sebavýchova a sebazvdelávanie v pred dôchodkovom veku. In: *Cieľové skupiny vo vzdelávaní dospelých*. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie “Cieľové skupiny vo vzdelávaní dospelých”. Bratislava, 24-25. augusta 2000. Katedra andragogiky, Filozofická fakulta Univerzity Komenského, Bratislava, 2001, 142 s.

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Portál, Praha, 1995, 292 s.

PRUSÁKOVÁ, V. *Systémový prístup k ďalšiemu vzdelávaniu*, Inštitút pre verejnú správu, Bratislava, 2000, 125 s.

University of South Australia - Finding motivation to study
<http://www.unisanet.unisa.edu.au/motivation/>